

Operace u Smyrny 1922.

Politická situace.

Válečné operace na turecké frontě za světové války skončily 30. října 1918 příměřím, uzavřeným v Mudrossu. Loďstvo dohodových států, hlavně Anglie, vplulo do Dardanel. 14. března vrchní válečná rada dohodová, která se sešla v Paříži, potvrdila provedení výsadku v prostoru Smyrny, na základě 7. odstavce mudrosské smlouvy, v němž se mluvilo o podmínkách okupace tureckých strategických bodů a postavení. Výsadek měla provést řecká vojska, za podpory a pod ochranou britského a francouzského loďstva.

15. května vstoupila řecká vojska do Smyrny a dopustila se bohužel velmi četných ukrutností na pokojném muslimanském obyvatelstvu; to rozlítlo Turky a stalo se znamením pro turecké obyvatelstvo k organizaci sebeochrany. Podepsání mudrosské smlouvy vládou sultána Mohameda VI. mělo za následek revoluční hnutí; již v květnu došlo v Ismide k sjezdu zástupců anatolských měst a výkonný výbor sjezdu ustanovil Mustafu Kemala pašu velitelem vojsk ve Východní Anatolii. 15. června 1919 byl v Erzerumu zahájen všeobecný kongres pod heslem „ochrany národnostních práv Východní Anatolie“. Na tomto kongresu byl už Kemal paša jako předurčený vůdce nacionalistů.

V září 1919 v Sivasu, kde Kemal tvořil prozatímní vládu, usnesl se kongres zástupců všech anatolských vilajetů a azerbejdžanských Turků, že se bude pokračovat v boji s Dohodou. V resolucích kongresu se pravilo, že Anatolie vypovídá válku Dohodě a že nepatří žádná ujednání mezi anatolskými Turky a cařihradskou vládou Mohameda VI. Turecký parlament měl být co nejdříve svolán a neměl dovolit nějaké mandáty nad Tureckem se strany Dohody. Všechny turecké síly, jak ty, které zbyly ze staré armády, tak nové oddíly partyzánů národní armády, které byly v Malé Asii, byly podřízeny Kemal pašovi. Nová turecká vláda s Kemalem v čele se přestěhovala koncem r. 1919 ze Sivasu do středu Malé Asie, do Angory a odtud žádal Kemal paša na sultánovi, aby v Cařihradě svolal rozpuštěný parlament. Ten se vskutku sešel v lednu 1920 a jeho složení bylo pro sultánovu vládu úplným překvapením (ze 120 členů bylo 75 nacionalistů a 25 Mladoturků). Tak se stalo, že v parlamentě vláda, poslouchající Dohodu, neměla vůbec straníků. Koncem ledna přijal parlament text tak zvaného Národního slibu, který byl pro revoluční Turecko symbolem víry a zároveň základem všech požadavků, předkládaných Dohodě. Jakoby v odpověď na to obsadila dohodová vojska 16. března

1920 Cařihrad, rozebrala turecký parlament a řeckému vojsku byly dány směrnicе k zahájení postupu z prostoru Smyrny do hloubi Malé Asie. Angorská vláda organizovala nové volby v Malé Asii a vytvořila nový zákonodárný sbor pod názvem Velké národní shromáždění turecké (VNST.), který se sešel 22. dubna v Angoře. Předsedou jeho a vrchním velitelem všech tureckých sil byl zvolen Kemal paša.

Tak se utvořilo dvojí Turecko: Turecko sultánovo, které prohlásilo Kemala pašu za zrádce a hnutí jím organizované za vzpouru; druhé Turecko v Angoře, které přetrhlo všechny svazky se sultánovou vládou a vyhlásilo válku Dohodě k vytvoření velkého, jednotného Turecka.

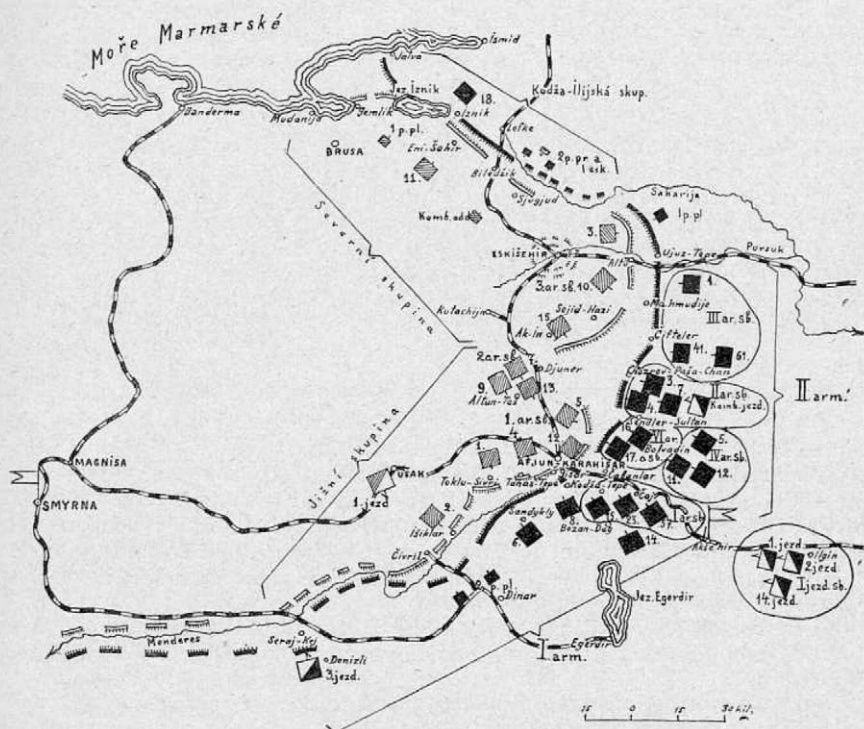
Mezitím cařihradská vláda podepsala 10. srpna 1920 v Sèvres mírovou smlouvu, vypracovanou dohodovými státy na poradách ve Spa a v San Remu. Podle této smlouvy byly od Turecka odtrženy: Syrie, Kilikie, Mesopotamie, Palestina, Arabistan a Kurdistan, při čemž mandát nad Syrií a Kilikií dostala Francie, nad Mesopotamií a Palestinou Anglie, kdežto Arabistan a Kurdistan byly prohlášeny za samostatné pod dohodovým protektoriátem. Smyrenský vilajet měl připadnout Řecku, kterému se dostalo i východní Thrakie s Drinopolí. Cařihrad, Dardanely, Bospor a Marmarské moře s břehy evropskými i asijskými byly prohlášeny za neutrální a mezinárodní. Konečně nad zbývajícím nepatrným územím, kde měl podle jména vládnout sultán, byla zřízena mezinárodní finanční správa a mezinárodní četnictvo. Turecká armáda byla rozpuštěna pod kontrolou mezinárodní kontrolní komise.

Angorská vláda úplně odmítla tuto smlouvu. Vysvětlila celému tureckému národu její smysl a význam a prohlásila sultána za zrádce zájmů tureckých národních mas. Mezi Starým a Novým Tureckem vznikla nepřeklenutelná propast. Proto řecká armáda zahájila rozhodnou ofensivu k obsazení celé Anatólie a k dobytí hlavního města — Angory. Nebudeme se zdržovat u všech úporných bojů, svedených během této ofensivy. Ukážeme jenom, že ještě málo organizovaná a slabě vyzbrojená armáda Kemala paši rostla v organismus pod palbou protivníka a bila se o každou píď nejvšů úporně. Nicméně ke konci července 1921 řecká armáda, skládající se z 11 pěších a 1 jezdecké divise, překročila už čáru Eskişehir—Afjun—Kara Hisar (obr. 1). Turecké nepravidelné oddíly, bojující v plné shodě s připojivšími se k nim divisemi a sbory staré turecké armády, byly nuceny pod tlakem nepřátelské přesily ustoupit za řeku Sakariu, tuto poslední velkou přirozenou překážku na cestě k novému tureckému hlavnímu městu Angoře. 14. srpna Řekové znovu zahájili ofensivu, při čemž tři divise postupovaly podél železnice Eskişehir—Angora a 7 divisí bylo namířeno k jihu k obchvatu levého křídla Turků na horní Sakarii. Nicméně tento úmysl byl poznán leteckým průzkumem a výbornou prací tureckého armádního jezdeckva.

Kemal paša nařídil brániti energicky celý tok Sakarie a soustředil co největší síly na levém křídle proti hlavní skupině řeckých sil. Tento rozkaz byl splněn a soustředěných 60.000 Turků zastavilo řecký obchvat. Řekové zahájili energickou čelní ofensivu na celé frontě. Ale Turci včas přivedli posily s kavkazské fronty a definitivně zlomili útočný elán řecké armády. Řekové po velkých ztrátách a krutých, neustálých bojích zahájili 16. září ústup a Turci je ihned začali pronásledovat. Ústup Řeků pokračoval do poloviny října 1921, kdy únava a zima přinutily obě strany zastavit aktivní operace. Boje na Sakarii byly vážnou zkouškou pro mladou tureckou armádu a ta ji vykonala s úspěchem.

Vojenská příprava Turků k ofensivní operaci.

Vrchní turecké velení se octlo nyní před úlohou připravit se k ofensivní operaci, neboť bylo úplně jasné, že osvobození země od řecké okupace lze dosáhnout jen ofensivou, zakončenou rozhodnou a vítěznou bitvou. Za tím účelem však bylo nutné reorganisovat armádu a opatřit ji

Obr. 1.

vším, co potřebuje; to však vyžadovalo času a upnutí pozornosti Řeků. Aby se dosáhlo těchto dvou cílů, byl organizován zájezd ministra vnitra Fethi-beje do Londýna. Oficiálním cílem jeho posláni bylo, ještě jednou potvrdit před světovým veřejným míněním, že Nové Turecko je ochotno urovnat konflikt především mírnou cestou. Nicméně Fethi-bej neměl ani nejmenší naděje, že se vzniklá situace dá rozřešit smírným vyjednáváním; oznámil Národnímu shromáždění tureckému, že „národních ideálů Anatského Turecka může být dosaženo jenom válečnými operacemi. Jiného řešení není.“ Zatím však zájezdem Fethi-bejovým bylo dosaženo dvou cílů. Za prvé byl opravdu získán čas na přípravu armády a za druhé byly zastřeny operativní úmysly Kemala paši; řecké velení pak z pouhého fakta, že se Turci pokusili urovnat konflikt smírně, usoudilo, že je to příznak turecké slabosti.

Ve skutečnosti se organizace a vybavení turecké armády do srpna 1922 úplně změnily. Místo málo vycvičených a slabě organizovaných jed-

notlivých náhodně utvořených oddílů a jiných jednotek byly vytvořeny nové, vycvičené a homogenní organizační a operativní organismy s dobře pracujícími štáby. Pluky byly sloučeny v divise, divise ve sbory a armády. Vyšší velitelská místa byla obsazena důstojníky generálního štábu, oddávanými myšlenkou národního osvobození; ostatní velitelé byli lidé, kteří vynikli za předcházejících bojů. V Angoře bylo založeno vojenské učiliště, z kterého vyšlo několik tříd absolventů. Nehledě na nedostatek výstroje, dostaly všechny jednotky to, co potřebovaly. Kázeň u útvarů, i při kamarském poměru mezi důstojnictvem a mužstvem, byla plně na výši.

K vedení operací na celém ohromném prostoru od Marmarského moře po moře Egejské byla organizována západní fronta. K ní patřily: 1. a 2. turecká armáda a kodža-ilijská skupina, podřízená operativně veliteli 2. armády. V prvních dnech srpna 2. armáda zaujímala frontu od Jalvy na břehu Marmarského moře po železnici Afjun—Kara Hisar—Akşehir. 1. armáda od Akşehir—Dinaru po řece Menderes k Egejskému moři. První postavení v období ztížení držely nepatrné oddíly, kdežto ostatní síly byly seskupeny v malé vzdálenosti na druhém obranném postavení, kde se konal intenzivní výcvik vojsk. Podrobnější sestava (náčrt 1) protivníka v prvních dnech srpna byla taková, jak níže uvedeno.

Strategická situace stran v srpnu 1922.

Na pravém křídle Turků v prostoru: Jalva—Jezero Iznik—Lefke po Ujuz—Tepe byla rozložena kodža-ilijská skupina, složená z 18. p. divise, dvou samostatných praporů a 1 eskadrony. Štáb skupiny byl v Lefke.

Dále, po železnici: Afjun Kara Hisar—Akşehir byla rozložena 2. armáda (štáb — Bolvadin) v tomto pořádku: III. sbor (1., 41. a 61. divise) od Ujuz—Tepe na Mahmudie a Čifteler po Chozrov—Paša—Chan (mimo).

II. sbor (3., 4. a 7. divise a kombinovaná jezdecká divise) od Chozrov—Paša—Chan po Sandler Sultan mimo.

VI. sbor (16. a 17. divise) od Sandler Sultan po Čabanlar.

IV. sbor (5., 11. a 12. divise) v záloze armády v prostoru východně od Bolvadinu.

Nalevo od 2. armády po řeku Menderes stála 1. armáda v tomto pořádku:

8. samostatná p. divise v prostoru na jih od Kodža Tepe.

6. samostatná p. divise v prostoru Sandykly.

14. samostatná p. divise, na jv. od Bozan Dagu.

Dinarský oddíl (dva pěší pluky) v prostoru Čivril—Dinar.

3. jezdecká divise v prostoru Seraj Kej—Denizli.

I. sbor (15., 23. a 57. divise) v záloze armády v prostoru Aşiklar—Čaj.

I. jezdecký sbor (1., 2. a 14. jezd. divise) v prostoru Akşehir—Ilgin. Štáb armády: Čaj.

Velká většina tureckých sil západní fronty byla tedy včleněna do 2. armády, která v té době měla 12 pěších a 1 jezdeckou divisi. Každá pěší divise měla 5000 lidí a jezdecká 3000. Hlavní operativní úlohou armády bylo: krýt východní směr na Angoru.

1. armáda (6 pěších a 4 jezdecké divise), při čemž tři jezd. divise byly v hluboké záloze, měla většinu svých sil uskupenu na pravém křídle a měla za úkol spolu pracovat s 2. armádou a chránit frontu: řeka Menderes—Denizli—Dinar—Čaj.

Řecká armáda po ústupu od řeky Sakarie se opevnila na čáře Gemlik—Iznik—Altu—Afjun Kara Hisar—Işiklar a dále po řece Menderes po Egejské moře.

Řekové vybudovali po celé délce fronty polní opevnění a čára Gemlik—Afjun Kara Hisar byla obzvláště silně opevněna. Celá strategická fronta řecké armády se opírala o dva opevněné mocné železniční uzly: Eskişehir s Afjun Kara Hisar.

Vlivem bojové nečinnosti a dlouhého pobytu na místě duch řeckých vojsk poněkud upadl a začala se projevovat touha po návratu domů. Nicméně materiální stránka řecké armády byla plně uspokojivá, neboť Řekové byli Angličany hojně zásobováni penězi, výzbrojí a výstrojem.

Řecká armáda, dělící se na severní a jižní skupinu, byla, jak je patrné z náčrtu 1, rozložena takto:

Severní skupina:

2. pěší divise a samostatný pěší pluk na frontě Gemlik—Eni Şehir—Bilecik.

Kombinovaný oddíl (2 prapory, baterie a eskadrona) v prostoru Sügçük.

III. sbor (3., 10. a 15. divise a samostatný pěší pluk) od řeky Sakarie na Altu—Sejd Gazi—Ate In. Štáb sboru v Eskişehiru.

Jižní skupina:

II. sbor (7., 9. a 13. divise) v záloze skupiny, v prostoru Altum Taş—Düner. Štáb sboru v Altum Taşi.

I. sbor (1., 4., 5. a 12. divise a samostatný pěší pluk) na čáře: záp. od Sendler Sultan—vých. od Afjunu—Tanas Tepe—Toklu Sivri. Štáb sboru v Afjunu.

2. samostatná pěší divise — v prostoru Işiklar—Çivril.

1. samostatná jezdecká divise u Uşaku.

Zajišťovací oddíly:

Trí samostatné pěší pluky od Çivril po ústí řeky Menderes.

Jeden pěší pluk k ochraně železnice Smyrna—Banderma a 1 pěší pluk k ochraně Železnice Smyrna—Uşak.

Jeden pěší pluk Kutachia.

Toto rozložení řeckých vojsk úplně odpovídalo situaci, jak se na frontě vyvinula. Nesouvislé rozložení sil na frontě Altu—Afjun Kara Hisar mělo se při změně situace stát souvislým zasazením divisí II. sboru. Rychlost přesunu vojsk potřebným směrem zajišťovala železnice Afjun—Kara Hisar—Eskişehir.

Velitelé III., II. a I. sboru byli přímo podřízeni vrchnímu veliteli řeckých vojsk generálu Hadži Anastasu, jehož štáb byl však daleko, ve Smyrně. Ano 11. a 2. divise udržovaly operativní styk s III. a I. sborem, podléhaly však vrchnímu veliteli.

Na celé frontě měli Řekové 12 pěších a 1 jezdeckou divisi. Každá pěší divise měla 10.000 lidí, jezdecká asi 3000. Turecká armáda měla tedy v svých řadách asi 100.000 lidí, řecká asi 123.000, při čemž Turci měli méně pěchoty než Řekové, ale zato více jezdeckta.

Plán Kemala paši.

Podle plánu Kemala paši měla být nastávající bitva zničující a měla se skládat: z ofensivy, z rozbití řecké armády a z rozhodujícího pronásledování protivníka až ke břehu Egejského a Marmarského moře za účelem obsazení Smyrny a očištění Malé Asie od protivníka.

Po důkladném studiu nepřátelské fronty, jejich opevnění a seskupení sil všestranným průzkumem byly zvoleny tři operační směry pro soustředění tureckých sil k rozhodujícímu úderu. Tyto směry byly: na Eskişehir, na Sejd Gazi Düner a na Afjun Kara Hisar.

První směr — na Eskişehir — by byl uveden v činnost tureckou údernou skupinu proti slabší skupině nepřátelské (3. divise). Tento směr byl tedy směrem nejmenšího odporu. V případě úspěchu, který byl velmi dobře možný, ovládali by Turci prostor Eskişehir a odrazili by levé křídlo protivníka na Kutachiu, t. j. ve směru hlavní skupiny řeckých vojsk a řeckých záloh. Protivník, využívaje železnice Eskişehir—Afjun Kara Hisar (kterou měl v rukou), měl by plnou možnost úderem z jihu a ze severu (Grussa) zničit tureckou údernou skupinu, prorazivší na Kutachiu. V případě zadržky v operaci — zadržky dobře možné, neboť v tomto směru byl silně opevněný Eskişehir — mělo řecké velení, majíc k dispozici železnici Eskişehir—Afjun Kara Hisar—železnici Biledžik — Eskişehir, možnost rychle přepravit své zálohy do tohoto prostoru a klást Turkům houževnatý odpor. Konečně v případě neúspěchu na tomto směru, t. j. porážky úderné skupiny turecké, mohla se situace stát pro Turky velmi těžkou, poněvadž by byla cesta na hlavní město Nového Turecka, Angoru, Řekům otevřena. Kromě toho tento směr měl i tyto technické nedostatky: Otevřený terén, malé množství osad nejvýš ztěžovaly Turkům skryté soustředění sil před leteckým pozorováním řeckým. Hlavní dělostřelecká příprava by se z těchto důvodů prováděla za velmi těžkých podmínek pro nedostatek pozorovatelů a vhodných dělostřeleckých postavení. Zásobování vojsk by bylo obtížné, neboť byla k dispozici jen jediná železnice velmi malé výkonnosti.

Směr na Sejd Gazi—Düner vedl přímo do středu řecké sestavy. Ježto terén na východ od Sejd Gazi byl zalesněný a hornatý, bylo možné provést skrytě soustředění turecké úderné skupiny; ale nedostatek vyhovujících komunikací pro přesuny vojsk v tomto prostoru ztěžoval toto soustředění. V dalším průběhu byly vyhlídky ofensivy v tomto směru jen málo odlišné od vyhlídek na směr Eskişehir. Protože řecké zálohy byly v prostoru Altun Taš a hlavní síly v prostoru Afjun Kara Hisar, dávala ofensiva v tomto směru protivníkovi možnost bočního úderu z jihu se strany silně opevněného prostoru v Afjun Kara Hisaru. Pravda, v případě tureckého úspěchu v tomto směru byla možnost jak z jihu — proti eskişehirské skupině, tak i ze severu — k obchvatu Afjun Kara Hisar, ale v případě neúspěchu proti eskişehirské skupině a obsazení Dünera bez zničení záloh protivníka mohli se Turci dostat pod úder jak od severu od Eskişehiru, tak od jihu od Afjunu a octnout se v kleštích.

Z tohoto plyne, že při všech příznivých podmínkách operace Turků ve směru na střed nemohla rychle vést k zničující bitvě. Rychlost ofensivy zde i potom by byla značně zpomalena neschůdným terénem. Konečně ofensiva ve středu, i když byla nenadálá a rozhodná, musila vést k čelnímu úderu. Podle toho, co jsme řekli, mohl tento směr mít význam jen směru pomocného.

Třetí směr na Afjun Kara Hisar byl podle všech dat tureckého zpravodajství nejsilnější následkem řeckých opevnění. V prostoru železničního úzlu byla opevnění prstencovitě rozložena a skládala se z různých silných železobetonových konstrukcí se spojovacími zákopy, chráněnými třemi řadami drátěných překážek. Přístupy k tomuto prostoru byly pozorovány řeckým dělostřelectvem. Bylo vidět, že protivník sám věnoval to-

muto směru největší pozornost, neboť tam soustředil své hlavní síly i zálohy. Zvláště dobře opevnili Řekové výšiny, ležící na západ i jihozápad od Afjun Kara Hisaru. Tyto výšiny byly proměněny v silné opěrné body. Terén na východ a jihovýchod od Afjun Kara Hisaru byl sice odkrytý, zato však celý terén od železnice Afjun—Akšekir po Sandykly byl prostorem velmi výhodným pro skryté soustředění silné turecké úderné skupiny. Kromě toho bylo zde možno najít dobrá postavení pro turecké dělostřelectvo a pozorovatelný. Jestliže se tedy ofensiva na Afjun—Kara Hisar čelně nehodila pro otevřený terén, dával prostor jihozápadně od tohoto místa možnost soustředění a rozvinutí úderné masy a tím i náhlého úderu. Ofensivou z prostoru Sandykly na sever se dostávali Turci do týlu afjanského opevněného prostoru, přetínali železnici na Ušak a tak upoutavše bojem hlavní nepřátelskou skupinu, odřízli ji v případě úspěchu od Smyrny. Kromě toho tento mocný úder z jihu do boku a týlu nepřítel musil otrást celou řeckou frontou. Tak, ač ofensiva v tomto směru šla po čáře největšího odporu, byl tento směr po stránce operativní nejdůležitější, neboť skýtal možnost ihned najít hlavní nepřátelské síly a v jediné zničující bitvě likvidovat jeho hlavní skupinu. Nicméně se zřetel na silná řecká opevnění a zvláště na okolnost, že Řekové přikládali zvlášť velký význam tomuto prostoru, byla zde organizace turecké ofensivy nejobtížnější. Kdyby se totiž Řekům leteckým průzkumem i vyzvědačstvím podařilo zjistit soustředění tureckých sil, mohli, opíraje se o silné opevněné postavení a přitáhnuvše k němu zálohy, Turky přivést k svedení krajně těžkého čelního boje o opevněné postavení, v němž měli Turci málo nadějí na úspěch. Proto seskupení turecké masy na jihozápad od Afjun Kara Hisaru mohlo mít úspěch jen tehdy, bylo-li soustředění provedeno nejvýš skryté a úder byl proveden s úplným překvapením pro Řeky.

(Příště dále.)

Generál zdrav. MUDr. Robert Pytlík:

Príspevek k „Úvahám o zdravotnické službě v poli“.

Ve Vojenských rozhledech, čís. 12/1937 na str. 1172—1180 uveřejnil plk. zdrav. MUDr. Bedřich Šmelcer „Úvahy o zdravotnické službě v poli“, úvahy, které sondují základní otázku, zda je naše zdravotnická služba pro případ války náležitě připravena. Autor vzpomíná zejména na počáteční neúspěchy zdravotnických služeb hlavních armád za světové války a ze své paměti líčí, jaké poměry byly v zdravotnické službě bývalé rakousko-uherské armády před r. 1914.

V čem vidí nedostatky dokonalé přípravy? Podle toho, čeho se sám dotýká v svém článku, je to:

1. nedostatečná znalost všech prostředků zdravotnické služby u důstojníků zdravotnictva v záloze i z povolání,
2. nesprávné nebo neúplné materiální vybavení obvazišť polním zdravotnickým výstrojem,
3. pochybenost představ o činnosti šéflékařů na obvazištích vojenských těles, nedostatek jejich samostatnosti v boji vzhledem k veliteli a zbytečnost hlášení každé změny umístění obvaziště přednostovi zdravotnické služby divise,